

مرتضی عبدالحسینی

روزنامه‌نگار

در بین برادران لاریجانی، نام رئیس سابق مجلس و حالا نامزد انتخابات ریاست‌جمهوری بیشتر از دیگر برادرانش در رسانه‌ها و بین مردم به گوش خورده است. او از سال ۸۷ به مدت ۱۲ سال عضو و رئیس مجلس شورای اسلامی بوده است. لاریجانی بعد از اتمام کار خود با مجلس دهم تقیه پیشه کرد و از دور به نظاره اتفاقات سیاسی و اقتصادی نشست و تنها در پرونده همکاری ایران و چین بود که مجددا وی در آن توافقنامه جنجالی بر سر زبان‌ها افتاد. هرچند نقش لاریجانی دراین پرونده نکته تازه‌ای نبود چرا که او از قبل تر در پرونده هسته‌ای ایران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پرونده‌های سیاست خارجی کشور ایفای نقش کرده بود و وجه اشتراک هر دو پرونده هم؛ وجود مخالفان و موافقان جدی داخلی و خارجی بود. به هر صورت لاریجانی پس از سکوت طولانی مدت و در اقدامی قابل پیش‌بینی این بار پا به عرصه انتخابات گذاشته است و طبق معمول ادعای دوری از جریان‌های اصلاح‌طلبی و اصول‌گرایی دارد و فعالیت‌های انتخاباتی او نیز تنها به کلیبی سوسن‌ال از لحظه ثبت‌نام و چند اظهارنظر در فضای مجازی (توئیت) محدود بوده است. لاریجانی طی چهار دهه حضور در دنیای سیاست ایران، همواره فرازونشیب فراوانی را تجربه کرده، از ناکامی در انتخابات ریاست‌جمهوری ۸۴ تا حمایت اصلاح‌طلبان از رئیس مجلس در انتخابات مجلس دهم. اما کار او و تیمش در انتخابات ۱۴۰۰ به مراتب سخت خواهد بود چراکه لاریجانی در عین رقابت و شکست رقبای خود باید در لبه مرز حرکت کند و مراقب اظهارنظرها و موضع‌گیری‌هایش باشد. درواقع لاریجانی باید در عین حال دور از وضعیت موجود و عاملان آن (تیم و دولت روحانی) باشد و به‌طور هم‌زمان نیز به سید رای آنها احتیاج دارد. این اولین بار نیست که این اتفاق افتاده چراکه به نظر می‌رسد در طول ریاست مجلس دهم هم سعی ایشان حفظ این مرزبندی بوده است اما بررسی‌ها ناشی از عدم‌موفقیت او در این زمینه است.

لاریجانی در زمان ریاست مجلس دهم و هم‌زمان با دولت روحانی با توجه به قدرت و وظایف خود اقدامی علیه مصوبات دولت و جهت‌دهی مناسب آنها نداشت‌ه و اتفاقا در چند مورد حیاتی هم کمک حال روحانی بوده است. درواقع به نظر می‌رسد آنچه که باعث استحکام روابط دولت روحانی و مجلس دهم بود از نفوذ لاریجانی به‌عنوان رئیس مجلس در بین فراکسیون‌ها نشأت می‌گرفت که عامل اصلی رابطه حسنه او با دولت بوده است. «فره‌یختگان ۹» مورد از مسائل بسیار مهمی که در آن مجلس لاریجانی در برابر دولت از اختیارات نظارتی و مقرراتی خود استفاده نکرده را بررسی کرده است، مواردی که به‌زعم بسیاری از سبک‌مدیریتی لاریجانی در مجلس خط می‌گرفت. لاریجانی خواسته یا ناخواسته شباهت‌های زیادی به روحانی پیدا کرده و حتی نوع شعرها و کلیدواژه‌های انتخاباتی او نیز حاکی از همین شباهت است. روحانی از اعتدال صحبت می‌کرد و لاریجانی از سرآمدن دوران کلید جادویی می‌گوید که اشاره به دور بودن او از جریان‌تا دیگر دارد. حسن روحانی اعتقاد داشت که یک حقوقدان است و سرهنگ نیست، در مقابل لاریجانی هم می‌گوید «اقتصاد نه یادگان است و نه دادگاه». روحانی یکی از اهداف خود را چرخیدن هم‌زمان سانتریفیوژها و کارخانه‌ها عنوان می‌کرد و لاریجانی از تسهیل هوشمندانه روابط با غرب سخن می‌گوید.

۹ فریب لاریجانی به مجلس

لاریجانی فردی محافظه‌کار و مصلحت‌گرا است که معتقد است همه چیز باید در سطح بالا و با مصلحت‌اندیشی تصمیم‌گیری شود، به همین دلیل در زمان ریاست مجلس دهم، بسیاری از تصمیمات را در شورای هماهنگی سران قوا یا شورای عالی امنیت ملی مطرح و اتخاذ می‌کرد. شیوه مدیریت او مجلس دهم را نیز تحت‌تاثیر قرار داده بود و بسیاری از نمایندگان معتقد بودند که همین مساله یکی از دلایل انفعال مجلس دهم است. البته در مجلس هشتم و نهم نیز لاریجانی ریاست مجلس را برعهده داشت اما به دلیل اینکه نمایندگان تاثیرگذار و فعال تری در مجلس حضور داشتند، مجلس بروز و ظهور بیشتری در مسائل کشور داشت. انفعال مجلس دهم و حتی در بعضی موارد مجلس نهم، فرصت ریل‌گذاری و قانون‌گذاری مناسب و جهت‌مند را سلب می‌کرد که در وضعیت فعلی کشور به‌خصوص وضعیت اقتصادی بدون تاثیر نبوده است. در طول مجلس نهم و دهم قوانین زیادی مصوب شد اما در موارد بسیاری نیز بی‌توجهی‌هایی اتفاق افتاد که با توجه به نفوذ لاریجانی در جریان‌های داخلی مجلس، بخشی از این انتقادات به او برمی‌گردد. درواقع نحوه مدیریت وی رفته‌رفته مجلس را در بسیاری از مسائل حساس کشور خارج از گود نگاه داشت و از راس امور خارج کرد. هرچند عمده این گوشه‌نشینیی‌ها در مجلس دهم بوده اما هم‌زمان با مجلس نهم و دهم تصمیمات اقتصادی و تاثیرگذاری در بدنه دولت گرفته شده است که ایفای نقش نظارتی و قانون‌گذاری مجلس در برابر آنها کم‌رنگ بوده است.

- تصویب‌پروگرام بدون‌رعایت‌الزامات و بررسی‌های کارشناسی.
- عدم ایستادگی برابر دولت در بسیاری از موارد مانند کنار گذاشته شدن طرح مسکن مهر.
- بی‌اعتنایی به اصلاح نظام مالیاتی.
- عدم اقدام جدی علیه مصائب بانکداری.

عدم اصلاح فرآیند اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها.

۶- همراهی با دولت برای لغو سهمیه‌بندی بنزین و اعمال مجدد آن و انفعال مجلس.

۷- بی‌تفاوتی به انحراف ۶۵ درصدی احکام برنامه ششم توسعه.

۸- بی‌تفاوتی به انحراف دولت در مسائل ارزی و تحریمی.

۹- همراهی با روحانی برای عدم خلع ید وزاری ناکارآمد دولت.

برجام روحانی یا لاریجانی؟

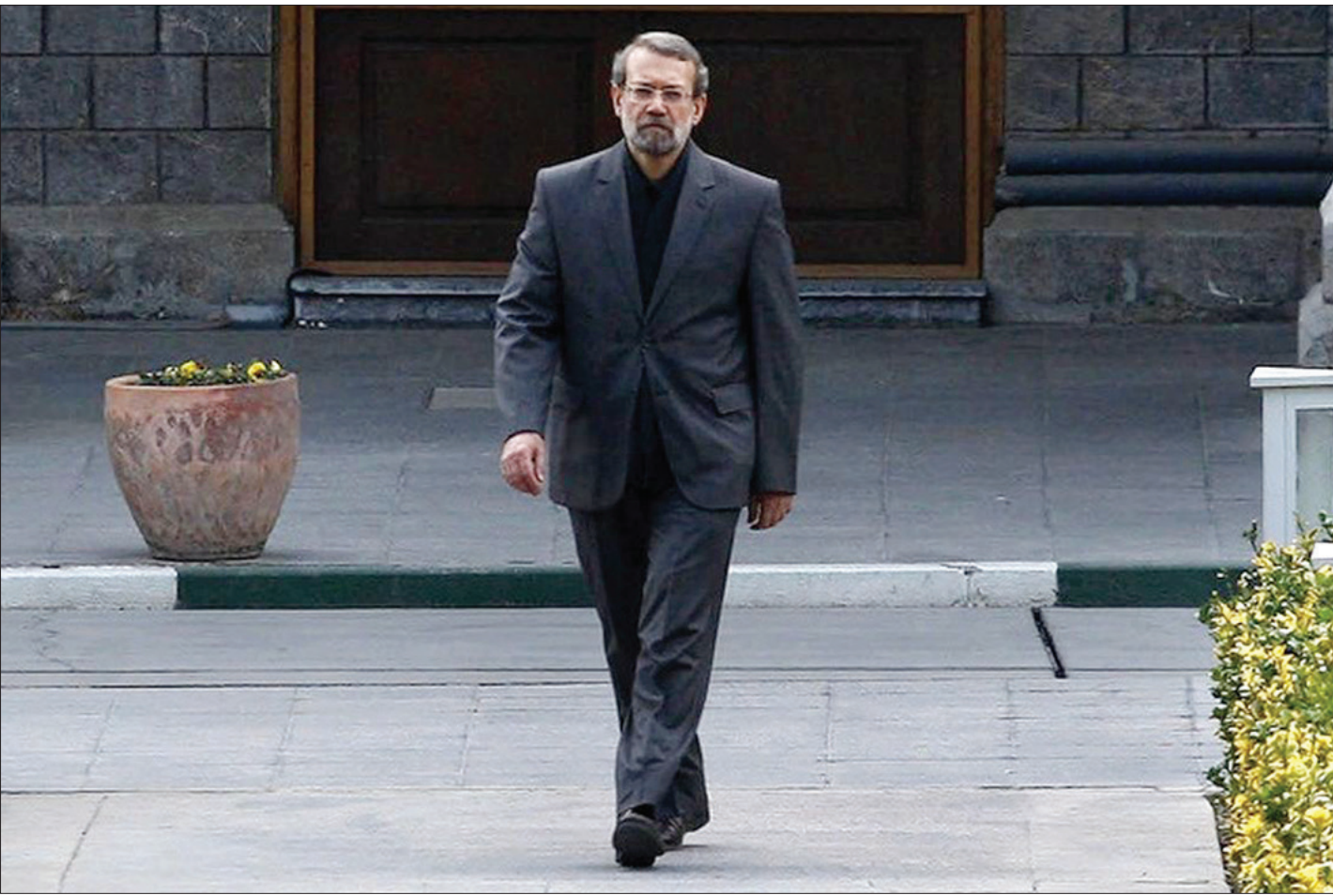
صبح روز سه‌شنبه ۲۱ مهر ۹۴ مجلس به ریاست علی لاریجانی آغاز به کار کرد. روزی که در تاریخ مجلس ایران برای همیشه ماندگار شد. بررسی جزئیات طرح یک فوریتی اقدام مناسب و متقابل دولت ایران در قبال اجرای برجام، در دستور کار نشست علنی مجلس قرار گرفت. پس از دفاعیات نمایندگان دولت و انتقادات مخالفان برجام و همچنین سخنرانی حسین سبحانی‌نیا که به ارائه پیشنهادهی در زمینه اصلاح ۳ بند از طرح مذکور پرداخت و پس از تصویب آنها، لاریجانی با اعلام اینکه فرصت بررسی محدود است از نمایندگان مجلس درخواست کرد که تذکرات آیین‌نامه‌ای، اخطارهای قانون اساسی را راجع به دیگر جزئیات طرح، مطرح نکرده و اجازه دهند طرح با سرعت بیشتری یعنی همان (۲۰ دقیقه معروف) تصویب شود. این همکاری صمیمانه لاریجانی با دولت موجب شد تا برخی از اعضای کابینه روحانی حمایتی تمام‌قد از رئیس مجلس داشته باشند. صالحی، رئیس سازمان انرژی اتمی اولین شخص بود و در پیام قدردانی خطاب به رئیس مجلس نوشت: «تشکر ویژه‌ای از آقای دکتر لاریجانی دارم. آقای دکتر لاریجانی زمانی هم که دبیر شورای عالی امنیت ملی بودند کام بزرگی در حل‌وفصل موضوع هسته‌ای برداشتند.» نوبخت، سخنگوی سابق دولت و رئیس فعلی سازمان برنامه‌بودجه نیز در نشست خوبی با خبرنگاران اظهار کرد: «نمایندگان مجلس با تصمیم تاریخی شان نشان دادند همواره درک درستی از واقعیت کشور دارند و براساس آن تصمیمات سنجیده اتخاذ می‌کنند. از مدیریت واقع‌بینانه هیات‌رئیس‌ه مجلس به‌ویژه رئیس مجلس آقای لاریجانی تشکر می‌کنم.» برجام خوب یا بد، باید بیش از یک قرارداد معمولی مورد بررسی کارشناسانه نمایندگان مجلس قرار می‌گرفت که فرصت آن با مصلحت‌اندیشی لاریجانی به دست نیامد و بعدتر به آسیبی بزرگ برای کشور تبدیل شد.

هم‌صدا با روحانی برای توقف ساخت مسکن
با پیروزی روحانی در انتخابات ۱۳۹۲، دولت‌تدبیر و امید سعی کرد جایگزینی برای طرح مسکن مهر بیابد تا بتواند عرضه مسکن در بازار را به نوعی تنظیم کند. درنهایت در وزارت راه و شهرسازی که سکان آن در اختیار عباس آخوندی بود، تصمیم بر این شد که طرح مسکن اجتماعی جایگزین طرح مسکن مهر شود. درنهایت، در اواخر دولت یازدهم و در بهمن‌ماه ۱۳۹۵، طرح مسکن اجتماعی رسماً جایگزین مسکن مهر شد. تا دهم شهریورماه ۱۳۹۷ که عباس آخوندی وزیر و مبدع طرح مسکن اجتماعی بود، هیچ کار اجرایی برای این طرح صورت نگرفت و بعد از تاریخ مذکور که وی از وزارت راه و شهرسازی کنار گذاشته شد نیز هیچ اقدام عملی در این زمینه انجام نشد! پس از آن نیز محمد اسلامی، وزیر بعدی راه و شهرسازی، بدون توجه به اهمیت پایبندی رئیس‌جمهوری به شعار انتخاباتی‌اش در چهارم تیرماه ۱۳۹۸ همه‌را سورپرایز کرد و با انتقاد شدید از طرح مسکن اجتماعی عملاً مهر تابیدی را بر عدم اجرای این طرح در دوره وزارت خود زد تا پرونده طرحی که قرار بود از سال ۱۳۹۲ جایگزین طرح مسکن مهر و به نوعی تنظیم‌کننده عرضه مسکن در بازار باشد، بسته شود. دولت حسن روحانی با ساخت ۲۷۳ هزار مسکن در هر سال پایین‌ترین‌آمار را از

اقتصاد

«فره‌یختگان» یادآوری می‌کند

۹ خسارت بزرگ اقتصادی مجلس لاریجانی

نداشتند و اصلاح نظام پر از ایراد بانکداری کشور را چندین سال با تاخیر مواجه کردند.

تعویق همیشگی اصلاح هدفمندی یارانه‌ها

یکی از اصلی‌ترین نقدها به سیاست‌های فقرزدایی در کشور، نقد به شیوه تخصیص منابع به گروه‌های هدف است که در تمام موارد محل اصابت این طرح‌ها را ناکارا کرده است. نمونه جالب‌توجه این عدم اصابت یارانه‌ها و کمک‌های دولتی به گروه‌های هدف که همان افراد کم‌درآمد هستند، نحوه توزیع و تخصیص یارانه نقدی مصوب ۱۳۸۹ (یارانه ۴۵هزارتومانی) است. در آخرین روزهای یازدهم‌سال ۱۳۸۹ دولت احمدی‌نژاد قانون هدفمندسازی یارانه‌ها را اجرا کرد، با اصلاحیه‌های مختلف، درنهایت تعداد یارانه‌گیران کشور تا سال۱۳۸۹ به ۶۴میلیون و ۳۰۰هزار نفر رسید. این تعداد با ثبت‌نام جامانگان در سال‌های بعد افزایش یافته و تا سال۱۳۹۹ به ۷۸میلیون نفر رسید. پس از چندین‌سال اجرای قانون هدفمندی، در سال۱۳۹۲ قانون بودجه دولت را مکلف کرد یارانه نقدی را صرفاً به سرپرستان خانوارهای متقاضی که به تشخیص دولت نیازمند دریافت یارانه باشند، واریز کند. روایت مذکور در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵، ۱۳۹۶، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نیز تکرار شد اما با لجاجت دولت عملاً این مصوبه قانونی سال‌ها روی زمین ماند. در مقابل دولت، مجلس نیز در حین تصویب لایحه بودجه در سال‌های مختلف و اجرای آن نظارت و توجه چندانی به این بند نداشت. البته این اتفاق در مجلس فعلی نیز افتاده است.

مجلس دهم: تماشاچی بازی بنزینی دولت

همراهی مجلس با توقف طرح سهمیه‌بندی بنزین و حذف کارت سوخت در خردادماه ۹۴، روند فراینده مصرف این فرآورده نفتی را به‌خصوص در سال ۹۷ به همراه داشت. در همان ماه‌های نخست سال ۹۴ که این اقدام صورت گرفت، حسن روحانی اعلام کرد: «بنزین دو نرخی ایجاد فساد می‌کرد به همین دلیل آن را تک نرخی کردیم. حدود ۱۰ هزار میلیارد تومان کسری در پرداخت یارانه‌ها در سال داریم.» فارغ از این استدلال، آمارها گویای این واقعیت‌است که مصرف بنزین از حدود ۷۱ میلیون لیتر در سال ۹۴ به ۹۱/۷ میلیون لیتر در سال ۹۷ رسید که رشدی غیرطبیعی بود. این درحالی بود که دولت مجددا از دی‌ماه ۱۳۹۶ شروع به اجرای دوباره سهمیه‌بندی بنزین کرد تا اینکه در آبان ۹۸ اقدام به سهمیه‌بندی و افزایش قیمت بنزین به ۱۵۰۰ تومان (سهمیه) و ۳۰۰۰ تومان (آزاد) کرد که با پیامدهای گسترده اجتماعی روبه‌رو شد. مجلس نهم که در برابر حذف کارت سوخت که براساس برآوردها بیش از ۷۰ هزار میلیارد تومان خسارت داشت، نه‌تنها موضع جدی نداشت بلکه با لابی لاریجانی بیشترین همراهی را با طرح دولت کرد و مجلس دهم نیز در مساله آبان ۹۸ ورود جدی نکرد. در آبان ۹۸ با آغاز اعتراضات در واکنش به مصوبه افزایش قیمت، بسیاری از نمایندگان مجلس به افزایش قیمت بنزین اعتراض کردند و به دنبال آن، فراکسیون امید مجلس دهم نیز دو طرح لغو افزایش قیمت بنزین را تهیه کرد، اما درنهایت نیز عقب نشست. در ۲۶ آبان ۹۸ و بعد از افزایش قیمت بنزین، علی لاریجانی این مصوبه را تصمیم دولت بدون هماهنگی با دیگر سران قوا دانست و عنوان کرده بود: «نگرانی مردم این است که این تصمیم تبعاتی برای سایر قیمت‌ها داشته باشد. در این زمینه کمیسیون اقتصادی جلساتی با ستاد تنظیم بازار، تعزیرات، قوه قضائیه و مسئولان ذی‌ربط داشته‌ باشد و نظارتی جدی کند که قیمت‌ها کنترل شود.» مشخص است که مجلس نهم و دهم در دو تصمیم بسیار مهم از سوی دولت که تأثیرات زیادی بر سرمایه اجتماعی کشور داشت، تنها نقش تماشاچی را ایفا کرده است.

برنامه ششم توسعه که در حد فاصل سال‌های ۹۶ تا ۱۴۰۰ از اسناد بالادستی کشور در برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و… کشور محسوب می‌شد، تقریباً هم‌زمان با مجلس دهم بوده است. براساس گزارشات دیوان محاسبات بررسی نمونه ۷۷ درصد احکام برنامه ششم توسعه با توجه به پاسخگویی دستگاه‌ها و آمار در دسترس، از اول سال ۱۳۹۶ لغایت پایان شهریورماه ۱۳۹۹ حاکی از آن است که تنها ۳۵ درصد احکام این برنامه کامل تحقق پیدا کرده است و در ۶۵ درصد احکام، اهداف قانون‌گذار به صورت صددرصد محقق نشده است.

این گزارش نشان می‌دهد که حدود ۴۱ درصد از احکام برنامه ششم توسعه به لحاظ تصویب مقررات مدنظر قانون بلا تکلیف است و در بخش تصویب مقرراتی که دارای فرصت‌زمانی بودند، تنها ۲/۴ درصد احکام در زمان مقرر حکم تصویب شده است و ۵۲/۶ درصد از مصوبه‌ها خارج از فرصت‌زمانی قانون مصوب شده‌اند و ۴۴ درصد تاکنون محقق نشده‌اند. براساس برنامه ششم توسعه ضریب جینی کشور باید از ۰/۳۹ در صد به ۰/۳۴ درصد کاهش پیدا می‌کرد ولی گزارش دیوان محاسبات کشور حاکی است بین سال‌های ۱۳۹۶ لغایت ۱۳۹۸ وضعیت توزیع درآمد در کشور به مراتب بدتر شده است. همچنین متوسط سالانه رشد نقدینگی در عمل حدود ۱۷ درصد انحراف نسبت به هدف‌گذاری انجام شده در برنامه را نشان می‌دهد. نرخ تورم سالانه نیز در طول این برنامه به‌طور سالانه ۹ درصد پیش‌بینی شده بود که چندین برابر آن در سه سال اخیر نمود پیدا کرده است. ضعف نظارتی مجلس دهم و در عین حال ضعف این نهاد در قانون‌گذاری در انحراف ۶۵ درصدی برنامه ششم توسعه از اهداف خود بی‌تاثیر نبوده است. البته این اتفاق در

بی‌توجهی به انحراف ۶۵ درصدی دولت از برنامه ششم

مورد بودجه سال‌های ۹۷ و ۹۸ نیز رخ داده است به‌طوری‌که گزارش دیوان محاسبات کشور نشان می‌دهد در بودجه سال ۹۸؛ از مجموع ۲۷۴ جزء، بند و تبصره، تعداد ۹۴ حکم معادل ۳۴/۳ درصد به‌طور کامل اجرا شده، تعداد ۱۱۴ حکم معادل ۴۱/۶ درصد به‌صورت ناقص اجرا شده و تعداد ۶۶حکم معادل ۲۴/۱ درصد نیز فاقد عملکرد است. بخش زیادی از ناکارآمدی مجلس دهم برای عملیاتی‌کردن قوانین بالادستی به ضعف نظارتی، محافظه‌کاری و لابی با دولت برمی‌گردد.

بی‌تفاوتی به شیوه اجرای دلار جهانگیری

اسحاق جهانگیری، معاون اول رئیس‌جمهور در ۲۰ فروردین ۱۳۹۷ و بعد از جلسه فوق‌العاده ستاد اقتصادی دولت برای مدیریت بازار ارز اعلام کرد: «از روز سه‌شنبه مورخ ۲۱ فروردین ۱۳۹۷ نرخ دلار برای تمام فعالان اقتصادی و برای رفع همه نیازهای قانونی، نیازهای مسافران، دانشجویان و محققان ۴۲۰۰ تومان خواهد بود. ارز موردنیاز همه بخش‌ها از طریق بانک مرکزی و صرافی‌ها و بانک‌های تحت کنترل بانک مرکزی تأمین می‌شود و مردم و فعالان اقتصادی برای تأمین ارزشان با این نرخ نباید نگران باشند. دولت هیچ نرخ ارز دیگری را به رسمیت نمی‌شناسد و فروش ارز به قیمت نیز جز آنچه اعلام شده قاچاق تلقی خواهد شد.» تصویب دلار ۴۲۰۰ تومانی یکی از مهم‌ترین تصمیمات گرفته شده در ۱۰ سال اخیر در سپهر اقتصادی کشور است که تبعات آن همچنان دامن اقتصاد کشور را گرفته است. علاوه‌بر تبعات اقتصادی، نحوه توزیع و استفاده از دلار ۴۲۰۰ به صورتی بود که نه‌تنها طرح به اهداف مدنظر خود دست پیدا نکرد بلکه در روزهایی که برای کشور حتی یک دلار هم اهمیت جدی داشت، در سه سال منتهی به پایان ۱۳۹۹ بیش از ۵۱ میلیارد دلار از منابع ارزی کشور از این مسیر بر باد رفت. جانب اینجاست که مجلس وقت (دهم) واکنش جدی‌ای به این مصوبه نداشت و همانند بسیاری از مسائل دیگر، این هیات‌رئیس‌ه مجلس بود که در برابر خواست دولت کوتاه‌آمد و خواسته‌ها یا ناخواسته در ضربه‌ای به اقتصاد کشور سهیم شد.

مورد عجیب عباس آخوندی و لاریجانی!

یکی دیگر از مشکلات نمایندگان مجلس دهم این بود که اغلب آنان برای حل مشکلات یا اهداف خود با دولت‌مدان و به‌ویژه وزرا لابی می‌کردند و این موضوع در زمان بررسی طرح سوال از وزرا یا استیضاح آنان در خانه ملت مشهود بود. یکی از مواردی که انتقاد به نحوه مدیریت علی لاریجانی در مجلس را افزون کرده بود، همین نزدیکی برخی وزرا به وی بود که در این میان نام «عبدالرضا رحمانی‌فضلی» و «عباس آخوندی» بیش از باقی مطرح می‌شد. آخوندی که در تمام نگاه‌های کارشناسی عملکرد بسیار ضعیفی در وزارت مسکن و راه داشت، رابطه دوستانه‌ای با لاریجانی دارد و پیش‌تر در زمانی که لاریجانی رئیس سازمان صادوسیما بود به‌عنوان قائم‌مقام وی در این سازمان مشغول به کار بود. فضلی نیز به روایتی سهمیه لاریجانی در دولت روحانی بوده است که با وجود ضعف‌های بسیار ۸ سال است که بر مسند وزارت باقی مانده. براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی: «۳۳ درخواست استیضاح در مجلس دهم، اعلام‌وصول شده است که از این تعداد، استیضاح ۶ وزیر در صحن علنی مجلس بررسی شد که در نتیجه آن ۲ وزیر رأی اعتماد نیاوردند و از دولت خارج شدند. بقیه استیضاح‌ها هم پیش از ارجاع به صحن مجلس، منتفی شده بود.» نمونه جالب توجه عباس آخوندی وزیر راه و شهرسازی است که سه بار با درخواست استیضاح نمایندگان یسه مجلس آمد اما هر بار درنهایت تعجب، با لابی لاریجانی در مسئولیتش ایفا شد.